ՆՈՐ-ԴԱՐ

208 ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ Հինգշաբթի, 24 Դեկտեմբերի 1892 . Հինգշաբթի, 24 Դեկտեմբերի ԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ № 208

Տարեկան 10 րուբլի, վեց ամիսը՝ 6 րուբլի, երեք ամիսը՝ 3 ր. 50 կ. ամիսը՝ 1 ր., համարը՝ 5 կոպէկ։
Բաժանորդ գրւում են Թիֆլիսում միմիայն խմբագրատանը։

Խմբագրութեան հասցէն՝ Тифлисъ. Редакція «Норъ-Даръ»
կամ Tiflis. Rédaction «Nor-Dar».

Խմբագրութիւնը բաց է ամեն օր (բացի տօն օրերից) ժամը 9 ից մինչեւ 2-ը։ Յայտարարութիւններն ընդունւում են ամեն լեզուներով։
Յայտարարութիւնների բառին 2 կ., ռեկլամների համար կրկնապատիկ։

ՅՈՎՍԷՓ ԵՒ ՄԱՐԻԱՄ ՏԷՐ-ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆՆԵՐԸ որդոց հետ, ցաւօք սրտի յայտնելով իրենց դստեր, ԴԺԲԱԽՏ ՆԻԱՅԻ, բժիշկ Բէկթաբէկեանի ամուսնու, մահուան լուրը, խնդրում են ազգականներին եւ ծանօթներին շնորհ բերել յուղարկաւորութեանը, հինգշաբթի, դեկտեմբերի 24-ին, առաւօտեան 10 ժամին, սեպհական տանից, Գեյդանովսկայա փողոց, № 4, Վանքի աւագ եկեղեցին։

Ամբիծք լինելու է չորեքշաբթի երեկոյեան հինգ ժամին։

(386) 2—2.

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

—

Քրոնիկոն. — Տխուր տեղեկութիւններ Թաւրիզից։ Գառնակերեան եպիսկոպոս։ Գնահատական տուրքը։ Կեբեսեւլիձէ։ Մուլթաֆեանների գործը։ Նուխուց։ Բաթումից։ Գիմնազիոնի մի աշակերտի ճառը։
Ադամեանի նամակները։
Գիտական շարժում։
Քաղաքական. — Քաղաքական լուրեր։
Խառն լուրեր։
Բանասիրական. — Լուսաւորութեան կենդրոնը։
Տեղեկատու։
Յայտարարութիւններ։

ՔՐՈՆԻԿՈՆ

ԹԱՒՐԻԶԻՑ տխուր տեղեկութիւններ ենք ստանում. Պարսկաստանում վերստին մարդոս միսիօնարները Սախիանոս եպիսկոպոսի վախճանուելուց յետոյ գլուխները նորից բարձրացրել են։ Նոր փոխանորդը դժուարանում է իր նախորդի շաւղով գնալու։

—

Ջրօրհնէքի հանդէսը կատարելու համար, ինչպէս լսել ենք, Թիֆլիսի մի խումբ քաղաքացիներ խնդրել են ս. Սինօդից, որ էջմիածնից մի եպիսկոպոս ուղարկուի։ Ասում են, որ այդ բանի համար Թիֆլիս է գալիս գեր. Գառնակերեան եպիսկոպոսը։

—

Թիֆլիսի քաղաքային խորհրդի դեկտեմբերի 21-ի նիստում, ի միջի այլոց, վճռուեց գնահատական տուրքը բարձրացնելու $^{1}/_{8}$ կ., որ պիտի հաւաքուի առաջիկայ տարուայ ապրիլ ամսուայ ընթացքում։

—

Դեկտեմբերի 21-ին, Թիֆլիսում 64 տարեկան հասակում վախճանուեց վրաց գրագէտ Իւան Կեբեսեւլիձէն։ Հանգուցեալի անունը սերտ կերպով կապուած է վրաց մտաւոր շարժման գործի հետ։ Հանգուցեալը գրականական ասպարէզ դուրս եկաւ 50-ական թուականներին, երբ Գ. Երիսթաւիի խմբագրութեամբ սկսեց հրատարակուել վրացերէն առաջին ամսաթերթը—«Ցիսկարի» («Արշալոյս»), որին հանգուցեալն աշխատակցում էր։ Այնուհետեւ «Ցիսկարի»-ի խմբագրութիւնն անցաւ Կեբեսեւլիձէի ձեռքը եւ երբ դադարեց այդ ամսագիրը, նա 60-ական թուականներին մի ուրիշ ամսագիր սկսեց հրատարակել «Գուլթնիս գեդա» (Գուլթանի մայր) անունով, որ գիւղատնտեսական բովանդակութիւն ունէր։ Այդ ամսագիրը մի քանի տարի միայն գոյութիւն ունեցաւ եւ Կեբեսեւլիձէն սկսեց լրագիր հրատարակել դարձեալ գիւղատնտեսական բովանդակութեամբ, որին սակայն կցուած էր եւ գրականական բաժին։ Այդ լրագիրն էլ շուտով դադարեց։ Կեբեսեւլիձէն բացի լրագրական գործունէութիւնից, աշխատում էր եւ մայրենի թատրոնի համար. նա բաւական թուով պիեսներ ունի գրած։ Վերջին 15 տարուայ ընթացքում նա բոլորովին հեռացած էր գրականական ասպարէզից եւ իր ընտանիքով ապրում էր վերին աստիճանի չքաւորութեան մէջ։

—

Դեկտեմբերի 21-ին Թիֆլիսի նահանգական դատարանը Սուրէն Մուլթաֆեանի Կարապետ Մուլթաֆեանից 225,000 րուբլի պահանջելու գործի համար բացուած դատի մասին հետեւեալ վճիռը կայացրեց. Կարապետ Մուլթաֆեանից առնելով տալ Սուրէն Մուլթաֆեանին՝ Կարապետ Մուլթաֆեանի Թիֆլիսում ունեցած առեւտրական հաստատութեան դրամագլխի կէս գումարը, այն է՝ 125,000 ր. եւ յիշեալ հաստատութեան փողերով Կարապետ Մուլթաֆեանի Թիֆլիսում Հախվերդեանից գնած տան արժէքի կէսը, այն է՝ 25,000 ր.։ Սուրէն Մուլթաֆեանն իրաւունք է ստանում նմանապէս դարձեալ վերոյիշեալ հաստատութեան փողերով Զանգեզուրի գաւառում Կարապետ Մուլթաֆեանի գրաւած եւլամթի հանքերի արժէքի կէս մասն առնելու, ինչպէս եւ այն եկամուտների կէս մասը, որ վերոյիշեալ առեւտրական հաստատութիւնն 1886 թուի ապրիլի 18-ից մինչեւ 1890 թուի մայիսի 24-ն ունեցել է 250,000 ր. դրամագլխի շահագործութիւնից, բացի այն գումարներից, որ գործ են դրուած վերոյիշեալ տան եւ հանքերի գնման համար. Սուրէն Մուլթաֆեանին է թողնւում ապացուցանել, թէ որքան է հանքերից ստանալիք բաժինը եւ առեւտրական տան վերոյիշեալ ժամանակամիջոցում 250,000 ր. շահագործութեան եկամուտների ընդհանուր քանակութիւնը, որ 80,000 ր. աւելի չպիտի լինի։ Կարապետ Մուլթաֆեանից առնելով տալ Սուրէն Մուլթաֆեանին 145,000 ր. գումարի 6 տոկոսը 100-ից, սկսելով 1890 թուի մայիսի 24-ից մինչեւ վճարման օրը եւ Կարապետ Մուլթաֆեանից առնել դատավարական բոլոր ծախքերը։

—

ՆՈՒԽՈՒՑ.—Դեկտեմբերի 19-ին օրիորդաց դպրոցի դահլիճում տեղի ունեցաւ պարերեկոյթ—յօգուտ տեղիս Բ. Ընկ. ճիւղի։ Բաւականաչափ հանդիսականներ կային։ Երաժշտութիւնն ասիական էր—յայտնի երգող Հաջի-Հիւսի խումբը։ Ծախքը մուտքից դուրս գալով զուտ արդիւնք մնաց 65 ր.։ Ուրիշ տարիներ եւս երեկոյթներ տեղի են ունեցել, բայց ոչ ոք չէ յիշում այսպիսի յաջող եւ մուտքի կողմից բաւարար պարերեկոյթ։ Շնորհակալութեան արժանի են տեղիս երկսեռ դպրոցների աւագ ուսուցիչն իր ամուսնով եւ Բ. Ընկ. վարչութեան անդամներից ոմանք, որոնց նախաձեռնութեամբ եւ կազմուել է պարերեկոյթը։ Ինչպէս լսում ենք, մտադիր են մօտ ապագայում մի գրականական երեկոյթ եւս կազմել ուսուցչական խմբի մասնակցութեամբ, մի բան, որ Նուխում միանգամայն եւ ոչ մի ժամանակ տեղի չէ ունեցել։ Ցանկանում ենք յաջողութիւն։

—

ԲԱԹՈՒՄԻՑ.—Տաճարն վերջանում է, բայց մեր քահանաները դեռ եւս ձրի ապրում են եկեղեցապատկան տներում. մինչդեռ քահանաներից մէկն ունի իր սեպհական տները, որոնցից 400 ր. է ստանում տարեկան։ Եկեղեցապատկան տները տարեկան առնուազը 800 ր. վարձագին կբերեն ուսումնարանին, բայց այդ գումարը ներկայումս կորչում է ի զուր տեղը։ Ուսումնարանն ու եկեղեցին փողի կարիք ունին եւ հարկաւոր է, որ հասարակութիւնն ու երեցփոխն ուշադրութիւն դարձնեն վերոյիշեալ հանգամանքի վրայ։

—

Առաջ ենք բերում Բուխարայի էմիրի Թիֆլիսի 1-ին գիմնազիոնն այցելած ժամանակ մի մահմեդական աշակերտի (Գայիբով) կարդացած ճառը.

«Բարձրաստիճան տէր, անուանի Բուխարայի իմաստուն իշխան, մեր համեստ ուսումնարանը յաճախ պատիւ է ունեցել տեսնել իր մէջ շատ բարձրաստիճան անձեր։ Շատ ժամանակ չէ, որ մենք տեսանք այստեղ Իտալիայի թագաժառանգին, որին մեծութիւն պարսից շահին, ինքը, ներկայումս յաջողութեամբ իշխող—Մեր

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԼՈՒՍԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ԿԵՆԴՐՈՆԸ *)

—

Թէ այնուհետեւ ինչ արաւ Թիֆլիսում մեր «անհրաժեշտ մարդը», որ հայոց մեծապատիւ խմբագիրների կարգն անցաւ, այդ մասին կարող է պատմել մեզ ինքը պ. Շահեանը, որ Վահանի ձեռքով ուղղած նամակը ստաբան ուղարկելով այժմ նստել է նրա կողքին եւ կամենում է հայրենակցի հետաքրքրութիւնը գոհացնել։

—Դու ինձ հարցնում էիր, սիրելիս, թէ ինչ ձեւով ես խմբագիր դարձայ։ Այդ պատմութիւնը շատ էլ հետաքրքրական չէ, բայց ես կըպատմեմ։

Նախ եւ առաջ պիտի ասեմ, որ խմբագիր դառնալու համար, որքան իմ փորձից կարող եմ դատել, մեծ դըժուարութիւններ չկան։ Սխալ է այն կարծիքը թէ՝ դրա համար առանձին պատրաստութիւններ են հարկաւոր, թէ խմբագիր եղող մարդը պէտք է անպատճառ բարձր կրթութեան տէր լինի, լուրջ եւ բազմակողմանի զարգացումն ունենայ եւ այլն եւ այլն։ Ապացոյցն աչքի ես. դրանցից եւ ոչ մէկն ունիմ, բայց եւ այնպէս խմբագիր եմ։ Ո՞վ կարող է հերքել կենդանի իրողութիւնը։ Յիշածս պատրաստութիւնները կարող են հարկաւորուել, այո, մի դըրողի, մի վիպասանի, դպրանոցի մի տեսչի, առեւտրական տան մի կառավարչի եւ այլն։ Իսկ խմբագրին, մանաւանդ հայոց խմբագրին, միայն երկու բան է հարկաւոր՝ նախ ճարպկութիւն եւ ապա [illegible] այդ երկուսն այնպիսի զէնքեր են, որոնցով կարելի է մտնել հրապարակախօսական ասպարէզ ամենայն համարձակութեամբ։

—Դու կարծեմ քո կարծիքների մէջ չափազանցութեան ես հասնում, բարեկամ. եթէ խմբագիր լինելու համար յիշածդ պատրաստութիւնները չհարկաւորուէին, խմբագիրներն այսքան մեծ պատիւ ու յարգանք չէին վայելիլ։

—Չեմ չափազանցնում, սիրելիս. Կ'ապրես Թիֆլիսում եւ կըտեսնես։

—Բայց դու, որքան ինձ յայտնի է, ոչ փող ունէիր եւ ոչ ճարպկութիւն։

—Փող արդարեւ չունէի, բայց ճարպկութիւն ինչու չէ. դա խօ այնպիսի ընդունակութիւն չէ, որ մարդու ճակատի վրայ լինի նկարուած։ Այսու ամենայնիւ իմ խմբագիր դառնալուն այնքան իմ ճարպկութիւնը չօգնեց, որքան պատահականութիւնը։

—Պատահականութի՞ւնը... ուրեմն պատահականութիւնն էլ է դեր խաղում խմբագիր դառնալու գործում։

—Օ՜, եւ ինչպէս. պատահականութիւնը չէ՞ որ մեր խմբագիրներից շատերին խմբագիր է դարձրել։ Նրանցից մէկը, օրինակ, բարձր ուսում է ստացել եւ վերադարձել հայրենիք, որ պետական ծառայութեան մէջ մտնի, սակայն իր անշնորհքութեան պատճառով ամեն հաստատութիւններից մերժուելով ճարահատեալ սկսել է լրագիր հրատարակել։ Մի ուրիշը հայոց դըպրոցից կամ ճեմարանից վռնդուելով եկել է Թիֆլիս գործ կամ պաշտօն գտնելու, բայց երբ նրան հասարակ գործակատարի պաշտօն էլ մերժել են, սկսել է լրագիր հրատարակել։ Մի երրորդը, գիցուք, փաստաբան է եղել, բայց որովհետեւ իր անհաստատամտութեան եւ գործ գցած խարդախութիւնների շնորհիւ համարումից ընկել եւ դատարաններից հեռացրուել է, սկսել է լրագիր հրատարակել. այսպէս իմա եւ շատերին։

—Այդ շատ ցաւալի է։

—Ցաւալի՜. ինչ կայ այստեղ ցաւալի. լրագիր հրատարակելը ցաւալի՞ բան է։

—Ոչ. ցաւալի է այն, որ լրագիր հրատարակում են այնպիսի մարդիկ, որոնց դու այս րոպէիս թուեցիր։

—Այդտեղ ցաւալի ոչինչ չկայ. մարդիկ մի գործով պէտք է պարապէին, մի բանով պէտք է կերակրուէին. եւ ահա նրանք լրագիր են հրատարակում։ Դրանով ումին ինչ վնաս։

—Ոչ ոքին... խնդրեմ պատմութիւնդ շարունակիր։

—Հա, ո՞րտեղ մնացի։

—Այնտեղ, որ ասացիր թէ՝ իմ խմբագիր դառնալուն ոչ թէ ճարպկութիւնը, այլ պատահականութիւն օգնեց։

—Հա, այդ էի ասում։ Այժմ լսիր։ Գուցէ իմացած լինիս, որ ես Թիֆլիս եկայ ձեր զուարճախօս, բայց խելօք, վարժապետի խորհրդով։ Չես կարող երեւակայել թէ քանի՜ քանի՜ անգամ ես օրհնել եմ այն րոպէն, երբ այդ վարժապետն ինձ ասաց թէ՝ «Մանուկ, գնա Թիֆլիս. դու հասարակ մարդ չես եւ կարող ես պիտանի լինել ազգին»։ Եթէ խորհրդապահ լինիս, Վահան, ես քեզ կասեմ, որ նա այդ ժամանակ մի ուրիշ բան էլ գուշակեց. «դու կարող ես [illegible] լինել, Մանուկ...» ասաց ինձ եւ այժմ ես տեսնում եմ, որ այդ մարդու մէջ մարգարէական հոգի է եղել։

—Ուրեմն դու արդէն քեզ մեծ մարդկանց կարգումն ես երեւակայում, ծիծաղը զսպելով նկատեց Վահանը։

—Ոչ, բայց զգում եմ, որ վաղ թէ ուշ այդ մարդկանց ընկերը պիտի լինիմ։

—Երջանիկ մարդ ես, Մանուկ, որ այդ հաւատն ունիս քո մասին։

—Հենց այս հաւատն էլ պիտի օգնի ինձ հասնել այնտեղ, ուր որ ձգտում եմ։

—Վերջը։

—Վերջը, սիրելիս, եկայ Թիֆլիս եւ ծանօթացայ պ. Մոմճեանի հետ։ Այս պարոնը, պէտք է ասեմ, շատ եռանդոտ երիտասարդ է եւ մեր այժմեան գործողների մէջ պատուաւոր տեղ է բռնում։ Ինքը կատարելապէս նուիրուած է ազգային շահերին։ Ափսոս որ մի փոքր խորամանկ է. կամենում է խաղ խաղալ ինձ հետ, բայց իր հաշուի մէջ պիտի սխալուի։

—Այսինքն ի՞նչ խաղ է ուզում խաղալ. այդ անկապութիւնից բան չեմ հասկանում։

—Կըհասկանաս, սիրելիս, կըհասկանաս. այդ մասին դեռ ժամանակ կունենանք խօսելու. առ այժմ պատմութիւնս շարունակեմ։

Հա, մոռ էի ասում, որ Թիֆլիս գալով պ. Մոմճեանի հետ ծանօթացայ։ Այդ պատահեց բոլորովին յանկարծակի կերպով։ Թիֆլիս եկած օրերը բնակւում էի գաւառացի մի ուսանողի հետ։ Մի երեկոյ անսովոր տխրութիւնս ցրելու համար նա առաջարկեց ինձ գնալ իր հետ մի երեկոյթ, ուր հրաւիրուած էր ինքը։

Հակառակ սովորութեանս ես ընդդիմացայ՝ առարկելով որ հրաւիրուած չեմ։ Բայց ընկերս հաւատացրեց, որ դա այնպիսի երեկոյթ է, որին ամեն ցանկացող երիտասարդ կամ օրիորդ կարող է մասնակցել։ Այն ժամանակ, ի հարկէ, համաձայնուեցայ։ Ընկերս առաջնորդեց ինձ այս տունը, ուր այժմ բնակւում եմ։ Այստեղ ծանօթացայ մի քանի ազնիւ օրիորդների եւ երիտասարդների հետ, ի միջի որոց եւ պ. Մոմճեանի հետ։ Երեկոյթը, որ գըրական հանդէսով սկսուեց եւ պարերով վերջացաւ, խիստ հաճելի տպաւորութիւն արաւ ինձ վրայ։ Այնպէս որ, այդ տպաւորութեան ներքոյ մի րոպէ ինքս ինձ մոռանալով, բարձրաձայն յայտարարեցի թէ՝ այսուհետեւ այս ընկերութեան անբաժան անդամը պիտի լինիմ։ Այս յայտարարութիւնն իբր կատակ ընդունեցին հիւրերը եւ շատ ծիծաղեցին։ Բայց իմ բացականչութիւնն առանձնապէս դուր եկաւ պ. Մոմճեանին, որը, հենց այդ րոպէից սկսած, չգիտեմ ինչ գրաւիչ բան գտնելով իմ մէջ, զարմանալի բարեկամութեամբ հետս կապուեցաւ։ Այնուհետեւ գրեթէ միշտ հրաւիրւում էի պ. Մոմճեանի ձեռներէցութեամբ այս տան մէջ կազմուող երեկոյթներին եւ գրական հանդէսներին։ Մի օր էլ հրաւիրուեցայ մի

---

*) Տես «Նոր-Դար» № 205։

Թագաւոր Կայսրը—քո հզօր բարեկամն ու հովանաւորողը, իւր բոլոր ընտանիքով արժանացրեց մեզ Իւր տեսութեան։

«Այժմս դու էլ, ով մեծ իշխողդ երջանիկ Բուխարայի, արժանացնում ես մեզ քո այցելութեան։ Եթէ Ալլահի այսպիսի ընտրեալների տեսութիւնն անսահման ուրախութիւն և երջանկութիւն է պատճառում մեզ այստեղ սովորողներին, որքան ուրեմն ես պիտի ուրախացնէք մեզ, ռուսահպատակ մահմեդականներիս, որ այստեղ ուսանում ենք, այցելութիւնը մեր հաւատակցի և այն երկրի իշխողի, որ իրաւամբ համարւում է մահմեդական իմաստութեան կենդրոն։

Դու անձամբ կըտեսնես մեր դպրոցում զանազան ազգութիւնների և կրօնների բարեկամական միութիւնն ընդհանուր ուսումնական կրթութեան ասպարիզում, կ'իմանաս, որ իւրաքանչիւրը մեզանից, սուրբ և անձեռնմխելի պահելով իւր կրօնական հաւատալիքն, իւր սովորութիւնները, մնում է միևնոյն ժամանակ հաւատարիմ և անձնուէր ծառայ իւր միակ Թագաւորի—հզօր Սպիտակ Թագաւորի։

Շտապիր գնա ուրեմն, ով այդ անուանի, քո Վեհ բարեկամի և Հովանաւորողի մօտ, որ ճանաչում է և գնահատում իւր հաւատարիմ հպատակներին ոչ ըստ ազգութեան և կրօնի, այլ միայն ըստ նրանց իսկական արժանաւորութիւնների, ամենքին հաւասարապէս իւր զաւակ համարելով։

«Թող ամենակարող Ալլահն Իւր օրհնութիւնն ուղարկէ քեզ քո երկարատև ճանապարհորդութեանդ, մեզ մօտ գտնուելուդ և վերադարձիդ ժամանակ դէպի քո օրհնեալ երկիրը, սրա բազմաթիւ հպատակներիդ և նոյն իսկ քո երջանկութեան համար, ով պայծառափայլ իշխան»։

ԱԴԱՄԵԱՆԻ ՆԱՄԱԿՆԵՐԸ *)

(Վերջ)

Խարկով 1885 ապրիլի 19.

Երկու օր է որ այստեղ եմ, «Народный театръ»-ի մէջ ներկայացում պիտի տամ այսօր առաջինը «Մասքարադ». տակաւին 100 ր. տոմսակ չի կայ ծախուած, որովհետև այսօր Սալվինին էլ խաղում է։ Գնացի իրեն վիզիթով ծանօթացայ. շատ սիրալիր ընդունելութիւն արաւ. խոստացաւ իւր պատկերն ինձ ընծայել։ Բաւականին խօսեցանք, ոչ արուեստի, այլ օտարոտի առարկաներու մասին. առանձին գոհունակութիւն յայտնեց իմ իտալերէն խօսելուս։

Բէլէվ, 1885 մայիսի 28

Ինչպէս՝ ուղարկած լրագիրներիցս տեղեկացած կըլինիք, մեծ ընդունելութիւն և պատիւ գտայ այստեղ. ներկայացմանցս՝ քաղաքում գտնուող բոլոր արիստոկրատիան ներկայ էր։ Բարձրաստիճան անձինք ինձ այցելեցին։

Թամբով, 1885 յունիսի 9

Երէկ երեկոյ վերջապէս հասայ այստեղ, բայց պէտք է խոստովանիմ, որ այստեղ մնալն ինձ համար դժոխային տանջանք է. չգիտեմ ի՞նչ անեմ, ո՞ւր երթամ։ Բելևում ունեցած բարոյական ընդունելութիւնս և յաջողութիւնս շատ մեծ է, սակայն նիւթական շահը ոչինչ։ Հիմա գրէթէ յուսահատ սպասում եմ թէ արդեօք ինչ պիտի անեմ։

Երբէք այնպէս հաստատ չեմ որոշել Փարիզ գնալս, ինչպէս այժմ. բայց եթէ այսպէս 1 ամիս էլ շարունակէ, կամ բոլոր ունեցածս պիտի ծախեմ, կամ երթամ մի բարեկամից խնդրեմ, որ ինձ մի սենեակ տայ երկու-երեք ամիս ապրելու համար իրեն մօտ. մի զարմանաք... Ես շատ վատառողջ եմ, հիւանդութիւնս օրն օր սաստկանում է նիւթական սաստիկ նեղ դրութիւնիցս։

Պաքու, 1885 նոյեմբերի 18

Մի տասը օր եղաւ Պաքու հասնելս արդէն ներկայացրի երկու անգամ առաջինը «Քին», երկրորդը «Մասքարադ». զարմանալի և չտեսնուած յաջողութիւն և ընդունելութիւն գտայ. ամեն ներկայացումից յետոյ մարդկեղէն մի ծով կ'սպասէ ինձ թատերնըրբանցքների և դռների առաջ։

Պաքու, 1885 դեկտեմբերի 3

Վեցերորդ ներկայացմանը, որ բենեֆիս էր՝ «Օթէլլօ» (որոյ համար 200 րուբլուց աւելի փող եմ խարճեր քոսթիւմին), մեծամեծ պատրաստութիւններ սկսան տեսնել, ուզեցին դըրօշակներով զարդարել թատրոնը, ջահերով լուսաւորել և խաղից յետոյ մասնաւոր ինձ համար պատրաստուած լանդօյի ձիերն արձակել և մինչև տուն ինձ տանել կառքը քաշելով և բենկալեան կրակներով։ Սակայն, ինչպէս արդէն մեծ հակակրութիւն ունիմ այդ փողոցային ովասիաներին դէմ, շատ խնդրեցի, որ անեն ինձ ամեն պատիւ, եթէ արժանի եմ, այլ միայն թատրոնում, բայց ոչ փողոցի մէջ։ Հասոյթը հասաւ մինչև 1000 րուբլի, ստացայ վիճակահանութեան տոմսակ, մի ժամանի, երկու ծաղկեայ պսակներ։ Մի ուրիշ ընծայ ևս ստացայ, որոյ բարոյական նշանակութիւնն այնքան մեծ է, որի նմանը դեռ ոչ մի տեղ չեմ ստացեր. այն է՝ մի արծաթեայ փոքրիկ բաժակ, որի վրայ քանդակուած են այս տողերը. «Շալխտանովի նե Ամիրեանի երկաթի գործարանի գործաւորներից պարոն Ադամեանին»։ Երևակայեցէք ձեզ, այդ աղքատ մարդիկը 20 կամ երեսնական քարիկից փող են հաւաքել այդ ընծան ինձ անելու համար սրտանց... Անձամբ պիտի երթամ գործարան ձեռքերնին սեղմելով շնորհակալութիւնս յայտնելու։

Տփխ. 1886 յունուարի 31.

Վերջապէս երէկ առաւօտ հասայ Տփղիս, հրաւիրուած լինելով դերասանական խմբից մի նամակաւ։ Տփղիսի մի քանի իշևան մնացած դերասանք և դերասանուհիք դիմաւորեցին ինձ մի պսակ նուիրելով, որ ընդունեցի ասելով. «այդ պսակը, օղակն է մեր սիրոյ և միութեան շղթային»։ Շատ հիւրեր գալիս են ինձ մօտ. բնակւում եմ «Լոնդոնի» հիւրանոցի ամենաշքեղ սենեակը։

Իմ խաղի մասին ձեզ ռեցէնզիայ են գրում և գրել են ինչպէս եմ խաղում «Օթէլլօ». իմացէք որ արուեստի խղճի մտօք կասեմ, որ շատ լաւ եմ խաղում. ամեն տեղ «Համլէթից» յետոյ առաջինը «Օթէլլօն» են համարում, և ես զգում եմ այդ։ Ես ինձ գոված չեմ լինիր, եթէ ասեմ մի բարեկամուհու, որ այստեղ «Քինի» դերիս համար դեռ խօսում են գովեստով, երբէք այդպէս չէին խաղացել։ Սպասում Ձեր ձեռքով թարգմանուած «Նարցիսի» թարգմանութիւնը, շատ կուզէի աչքերով տեսնէիք։ Այժմ պատրաստում եմ «Լիր թագաւոր». 300 ր. միայն КОСТЮМЪ է անում, բոլորն հին գրքերից և նկարներից տեղեկութիւն քաղելով, և այդ բոլորը նրա համար, որ կամ անտարբեր պիտի նայեն և կամ իմաստակութեամբ դատաքննեն. այդ բանը ինձ կըվտացնէր, եթէ չսիրէի արվեստս։

ԳԻՏԱԿԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄ.

Սերպոլէի շոգեշարժը։ Նրա ի ցոյց դրած առարկաները Պարիզում 1889 թուին։ Շոգեշարժ կառք և նրա յարմարութիւնները։

Անցեալ անգամ մի-երկու խօսքով միայն յիշեցինք էլէքտրական կառքի մասին, որը, սակայն, կարող է միայն փոքրիկ parties de plaisir-ների ծառայել և ոչ երկար ճանապարհորդութիւններ կատարելու։

Այդ կողմից աւելի մեծ յարմարութիւններ է ներկայացնում շոգեշարժ կառքը։

Մինչև վերջին ժամանակներս անաջող էին դուրս գալիս այդ ուղղութեամբ կատարուած բոլոր փորձերը, որովհետև դրա համար հարկաւոր շոգեշարժ մեքենան, վառելիքը և հարկաւոր ջուրն այնքան շատ տեղ էին բռնում և ծանր էին կշռում, որ փիզիքապէս անհնարին էր դառնում շոգեշարժ կառք շինելու մասին մտածել անգամ։

Բայց այստեղ օգնութեան հասաւ Սերպոլէի շոգի առաջացնելու գործիքը, որ դեռ 1889 թուին ի ցոյց էր դրուած Պարիզի ցուցահանդէսում։ Նախ մի երկու խօսք այդ գործիքի մասին։

Վեր առէք մի որևիցէ երկաթէ կամ պղնձէ խողովակ, անց կացրէք ճընշիչների միջով, այնպէս որ բոլորովին տափակի, ժապաւէնի նման դառնայ ու ներքին պատերը համարեա թէ միանան, հազիւ նկատելի ճեղք կազմեն. օձաձև ոլորեցէք այդ ժապաւէնը՝ որպէս զի քանի կարելի է քիչ տեղ բռնէ. ապա մի ծայրը միացրէք ջրմուղ մեքենայի, իսկ միւս ծայրը ինչ մեքենայի հետ ուզում էք՝ որ պիտի շոգով շարժուի. խողովակը դրէք կրակի մէջ՝ թող կէծանայ, իսկ այդ ընդամենը 2 րոպէում է կատարւում. հենց որ սկսէք ջրմուղ մեքենան շարժել, ջուրը կըմտնի ժապաւէնաձև ճեղքի մէջ և շիկացած կողերին դիպչելով նոյն րոպէին կըգոլորշիանայ և միւս ծայրից ուժով դուրս գալով կըմտնի մեքենայի աշխատաւոր գլանի մէջ և կըշարժէ լծակը, ինչպէս որ կատարւում է սովորական շոգեշարժ մեքենաների մէջ։

Այս եղանակով շոգին առաջանում է շատ շուտ, որքան կամենաս, քիչ ջրով, քիչ կրակով և առանց շոգեհան մեքենայի։ Էժան, աշխատութեան տնտեսութիւն, հեշտ կառավարութիւն, կատարեալ ապահովութիւն պայթումից, մեքենան բան դցելու և կանգնեցնելու արագութիւն—այս բոլորը շատ գնահատելի առաւելութիւններ են։

Արդէն Սերպոլէի եղանակը գործադրւում է բաւական ընդարձակ չափով։ Դեռ 1889 Պարիզի ցուցահանդէսում դրուած էր մի շոգեշարժ մեքենայ, որ յարմարեցրած էր տան մէջ էլէքտրական լուսաւորութեան համար. նա ունէր մի ձիու ոյժ և գործ էր անում մի ժամում մօտ 10 փունտ ածուխ և 36 փունտ ջուր։ Մի շոգեշարժ մուրճ—երեք ձիու ոյժով, գործ էր անում մօտ 20 փունտ ածուխ և 35 կոյր ջուր. մի շոգեշարժ նաւակ՝ մօտ 5 սաժէն երկարութեամբ և մօտ 2 արշին լայնութեամբ. մեքենայի ծանրութիւնն էր մօտ 14 1/4 պուդ. մի ժամուայ մէջ գնում էր 14 վերստ ևայլն։

Ահա Serpolet-ի այդ շոգեշարժն է գործադրւում նաև կառքի համար։ Սերպոլէի շոգեշարժը կազմուած է երեք իրար միացած ժապաւէնաձև խողովակներից, որոնք ընդամենը մի-

---

ժողովի, ուր պ. Մոմճեանի նախագահութեամբ բազմաթիւ օրիորդներ ու երիտասարդներ խորհրդակցում էին մի նոր հայերէն թերթ հրատարակելու համար։ Այդ թերթը չի պիտի նմանէր մինչև այժմ մեր մէջ գոյութիւն ունեցող թերթերին։ Նա պիտի ձգտէր ժողովրդի մէջ որոշ և բարձր գաղափարներ տարածելու. գաղափարներ, որոնք մինչև այն անծանօթ էին այդ ժողովրդին, բայց որոնք նոր թերթի շնորհիւ ըմբռնելի պիտի դառնային նոյն իսկ մանկահասակ երեխաներին։ Այս առթիւ խօսում էր պ. Մոմճեանը. նրա արտասանած ճառն ու բերած փաստերն այն աստիճան համոզող և գրաւիչ էին, որ ժողովականներս հաստատապէս որոշեցինք սկսել այդ անհրաժեշտ թերթի հրատարակութիւնը։ Ամեն ինչ պատրաստ էր։ Այսինքն աշխատակիցներ կային, համակրողներ անթիւ էին, իսկ ընթերցողներ հազարաւոր կ'ունենայինք. երկու բան միայն անորոշ էր. ո՞վ պիտի լինէր խմբագիրը և ո՞վ պիտի հոգար թերթի սկզբնական ծախքերը։

Պէտք է ասած, որ մեր ժողովին մասնակցող անձինքների մէջ այդ րոպէին միակ հարուստը ես էի...

—Ի՞նչ միթէ. այդ ես չեմ իմացել։ Չէ՞ որ այս րոպէին էլ ասացիր, որ փող չունէիր։

—Այսինքն սեփհական փող չունէի. բայց միևնոյն է, այդ րոպէին իմ գրպանում չորս հարիւր րուբլի կար։

—Բայց որտեղից։

—Մի ամիս առաջ այրի մօրաքոյրս հինգ հարիւր րուբլի էր ղրկել ինձ, որպէս զի այդ գումարով երկու վիճակահանութեան տոմսեր գնեմ իւր համար։

—Եւ դու չգնի՞ր գնել։

—Ինչպէս չէ. գնեցի, բայց որովհետև նա պատուիրել էր, որ այդ տոմսերը գնելուց յետ աւանդ դնեմ բանկերից մինում, ուստի աւանդ դնելու տեղ ես գրպանս դրի։

—Յետո՞յ։

—Յետոյ գրպանի փողերն ստանալով գրպանս դրի, իսկ տոմսերի գնման հաշիւն իրեն ղրկեցի։

—Ի՞նչ տարօրինակ մարդ ես դու. ինչպէս կարողացար խաբել մի խեղճ կնոջ՝ որ իբրև քեռորդու հաւատացել է քեզ։

—Առաջին՝ նա խեղճ չէ. լաւ կարողութիւն ունի, իսկ ինքը անզաւակ է։ Երկրորդ՝ նրա համար միևնոյն է թէ իւր տոմսերը բանկում աւանդ են դրուած թէ գրպանս. բաւական է, որ ապահով տեղ են գտնւում։

—Բայց չէ՞ որ դու նրանց արժէքն ստացել ես բանկից։

—Այ՛ս, այդ իմ սեփհական պարտքն է. ես մի օր էլ կըվերադարձնեմ նոյն բանկին։

—Հարցը հենց նրանումն է, որ կարողանաս վերադարձնել։

—Ի հարկէ կըվերադարձնեմ. փառաւոր լրագիր եմ հրատարակում, ահագին թուով բաժանորդներ ունիմ։

—Լաւ, ուրեմն պատմութիւնդ շարունակիր։

—Իսկոյն. բայց որտեղ մնացի. չեմ յիշում։

—Ասում էիր, որ ժողովականների մէջ միակ հարուստը դու էիր։

—Հա. իմ նիւթական իսկական կարողութեան մասին այդ մարդիկը որոշ գաղափար չունէին։ Նոյն իսկ իմ ընկերը մեծ հարուստի տեղ էր դնում ինձ, որովհետև մի քանի անգամ կարիք ունենալով իրենից պարտք վերցնելու, հաւատացրել էի նրան թէ մեծ կալուածներ ունիմ և նրանց եկամուտովն եմ ապրում։

—Զարմանալի է. և չէի՞ր վախենում որ մի օր սուտդ բացուի։

—Ինչպէ՞ս չէ. բայց այդ կողմից իմ բաղդը զարմանալի է. հենց այն է խայտառակուելու մօտ էի, որ մօրաքրոջս հինգ հարիւր րուբլին հասաւ։ Ընկերոջս հարցին թէ՝ ի՞նչ փող է ստացածս. ասացի, որ կալուածներիս ամսական եկամուտն է։

—Զարմանում եմ. և ի՞նչ շահ ունէիր այդ ստախօսութիւնից։

—Շատ անփորձ մարդ ես. չես լըսել, որ ասում են թէ «սուտը ճշմարտի թևերն է. եթէ սուտը չլինի ճըշմարիտը չի կարող թռչել»։ Բայց թէ ի՞նչ շահ ունեցայ, այդ դու կըտեսնես։

Ասացի, որ ամեն ինչ պատրաստ էր՝ միայն երկու բան մնում էր անորոշ. առաջին՝ թէ ո՞վ պիտի լինէր նոր թերթի խմբագիրը և երկրորդ՝ թէ ո՞վ պիտի հոգար սկզբնական ծախքերը։ Այդ հարցերը լուծելու համար ոչ ոք չէր կարողանում մի դրական առաջարկութիւն անել. ժողովը մնացել էր տարակուսած. հենց այդ հանդիսաւոր վայրկեանին ես հարցրի. «որքան կըլինին սկզբնական ծախքերը, պ. նախագահ»։

—«Մօտաւորապէս երկու հարիւր րուբլի». պատասխանեց Մոմճեանը։ Իսկոյն ձեռքս ծոցս տարայ և փողերս հանելով երկու ծիածանագոյն հարիւրանոցներ դրի սեղանի վրայ։ Ժողովականները մնացին ապշած և բուռն ու աղմկալից ծափահարութեամբ սենեակը թնդացրին։

—«Ես կարծում եմ հարցերից մէկի լուծուելով միւսն էլ լուծւում է», խօսել սկսեց պ. Մոմճեանը. պ. Շաչեանը մեր թերթի սկզբնական ծախքը հոգալով մեզ վրայ պարտաւորութիւն է դընում բարոյապէս վարձատրել նրան. այսինքն, եթէ նա այդ սկզբնական ծախքի հետ միասին կըկարողանայ հոգալ նաև տարուայ ընթացքում լինելիք հրատարակչական մնացորդ ծախքերը, որոնք, իմ կարծիքով, շատ աննշան պիտի լինին, այդպիսով նա կըլինի թերթի հրատարակիչը։ Միանգամ արդէն ինքը լինելով հրատարակիչը, անարդարութիւն է, որ խմբագիրն ուրիշը լինի։ Ուրեմն համաձայնուենք, որ պ. Շաչեանը, նոր թերթի հրատարակիչ լինելով հանդերձ, լինի նաև խմբագիր։ Մենք բոլորս ի հարկէ հաւատարմապէս կ'օգնենք թերթին մեր գրաւոր աշխատութիւններով և հաւասար իրաւունք կ'ունենանք նրան ուղղութիւն տալու գործում, բայց հրատարակչի և խմբագրի անունը կըվայելէ պ. Շաչեանը»։ Մոմճեանի այս առաջարկութիւնն ընդունուեցաւ ժողովականներից ծափահարութեամբ։

Մի րոպէ ես մնացի շփոթուած, և կամենում էի անկեղծօրէն խոստովանել իմ անկարողութիւնը և անընդունակութիւնը խմբագիր-հրատարակիչ լինելու վերաբերմամբ։ Բայց յանկարծ յիշելով ձեր զուարճախօս վարժապետի այն խօսքը թէ «դու կարող ես ինչ ասես լինել, Մոնսիէ...» լռեցի և ի նշան համեստ համաձայնութեան, աչքերս խոնարհեցի գետին։

Այնուհետև Մոմճեանն ամեն ինչ ինքն իրեն հոգաց։ Խնդիրը գրեց, ուղարկեց, հրատարակութեան իրաւունքն ստացաւ. ես ոչ մի բանի չէի խառնւում։ Բայց չէ, ներողութիւն. խնդիրը ես ստորագրեցի։ Յետոյ մի գեղեցիկ օր մեր բարեկամներից մի քանիսը Մոմճեանի առաջնորդութեամբ եկան ինձ յայտնելու, որ արդէն իմ խմբագիր-հրատարակիչ լինելու իրաւունքն ստացուած է և շնորհաւորեցին ինձ իբրև «Փնջիկի» խմբագրին։ Դրա փոխարէն էլ ես նրանց բիսքուիտով շօքոլադ խմեցրի։

Ահա այս է իմ խմբագիր դառնալու համառօտ պատմութիւնը։

Երիտասարդ Սարեանը բոլոր ժամանակ մտախոհ աչքերով դիտում էր Շաչեանին. բոլոր այս պատմութիւնը լսելով նա մնացել էր զարմացած, և չգիտէր հաւատա՞ր իւր լսածներին թէ ոչ։ Ասենք թէ նրա պատմածների մէջ մի անհաւատալի բան էլ չկար. «Փնջիկի» վրայ արդէն տպագրուած էր Շաչեանի անունը և այդ փաստն ամեն տարակոյս փարատում էր։ Բայց որ Մոմճեանը և նրա ընկերներն իրենց մէջ խմբագիր լինելու արժանաւոր մարդ չգտնելով այդ պաշտօնը Շաչեանին էին յանձնել, դա շատ խորհրդաւոր երևոյթ էր, որի էութեան

---

*) Տես «Նոր-Դար» №№ 196, 200, 202,

երկու խողովակներով սանտիմետր տեղ են բռնում հնոցի մէջ։ Մի ժամուայ ընթացքում դրանց մէջ կարող է 80 լիտր ջուր գոլորշիանալ։ Շատ հեշտ է գոլորշու ոյժն աւելացնել—բաւական է միայն փոքրիկ, ջրմուղ գործիքն աւելի շարժել, որպէս զի ջրի հոսանքն աւելանայ խողովակների մէջ, ուստի և մի փոքր աւելի գոլորշի աւելանայ։ Պէտք է գիտենալ, որ ջրմուղ մեքենան էլ հենց իր առաջացրած գոլորշիով է շարժւում։

Խողովակների մէջ առաջացող գոլորշին մտնում է շարժիչ գործիքի գլանակի մէջ, որը մի րոպէում մօտ 250 շրջան է անում և 5 ձիու ոյժ առաջացնում. այդ ոյժն ամբողջապէս կարելի է կառքը շարժելու համար գործ դնել։ Վառելու համար գործ է ածւում կոկս. դա աւելի յարմար է, որովհետև ծուխ չունի. իսկ եթէ կոկս չլինի, կարելի է գործ ածել ամեն տեսակ վառելիք։

Հնոցի կողքին, մի առանձին արկղի մէջ, կարելի է այնքան կոկս դնել, որ բաւական է 56 վերստ տեղ գնալու համար, իսկ ջուր՝ 28 վերստի համար։ Եւ որովհետև Ճանապարհին ամենայն տեղ էլ կարելի է վառելիք ու ջուր գտնել, ուստի և Սերպոլէի կառքը բաւական յարմար է Ճանապարհորդութեան համար։

Այդ կառքով կարելի է ամեն տեսակ Ճանապարհներով էլ անցնել, թէև աւելի լաւ է հարթ, ուղիղ Ճանապարհով գնալ։ Աջող դէպքում կարելի է առանց մի որևիցէ վտանգի մի ժամում 38 վերստ անցնել, իսկ միջին թւով հօ միշտ կարելի է 18 վերստ գնալ։

Կառքը շատ հեշտ է կառավարել. բաւական է ռեգուլեատորի կոթը փոքր ինչ պտոյտ տալ, որ գոլորշու Ճնշումը 1—2 մինչև 17 և աւելի մթնոլորտային Ճնշման հասնի և դրանով էլ կառքին ցանկալի արագութիւնը տալ։ Կառքն առանց դժուարութեան կարելի է պտոյտ տալ, Ճանապարհին ծռել կամ ամենաարագ գնացած միջոցին անգամ համարեա թէ նոյն րոպէին կանգնեցնել։ Սերպոլէի կառքը հինգ ձիու ոյժ ունենալով, կարող է նաև բեռ վերցնել։

Բայց այդ, կառքի միակ պակասութիւնն այն է, որ թանկ է — վեց, եօթը հազար ֆրանկ արժէ։ Թէև պէտք է այն էլ աւելացնել, որ այդ կառքով Ճանապարհորդութիւնն անհամեմատ էժան է նստում։ Յիրաւի. այդ կառքը 1 կիլոմետր Ճանապարհն անցնում է ընդամենը 2 կոպէկ ծախսելով. իսկ կառքի մէջ կայ եօթ հոգու տեղ, հետևաբար մի մարդու 94 վերստ տեղ տանելն ընդամենը նստում է 30 կոպէկ։ Ինչ ասել կ'ուզի, որ այդպիսի դէպքում կառքի վրայ գործադրուած մեծ գումարը կարելի կլինի շուտով հանել։

Սերպոլէի երեք անիւաւոր կառքը դեռ 1889 թուին էլ պատրաստ էր Պարիզի ցուցահանդէսում. բայց այն ժամանակ կառքը փոքր էր, ընդամենը 2 հոգու տեղ ունէր, գործ էր ածում մի ժամում 20—15 փունտ ածուխ և անցնում էր մի ժամում 23 վերստ։

Հրատ։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Լուրեր էին տարածուած, թէ ֆրանսիական հասարակապետութեան նախագահ Կարնոյի կինը Պանամայի ընկերութիւնից 200,000 ֆրանկ է ստացել բարեգործական հաստատութիւնների համար. բայց այդ լուրերը պաշտօնապէս հերքւում են։

—Պարիզում լուրեր են պտտում, թէ մինիստր Ֆրէյսինէն հրաժարական է տալիս. գտնուած է Ֆրէյսինէի մի նամակը, որով նա Հերցից խնդրելիս է եղել պաշտպանել իր թեկնածութիւնը հասարակապետութեան նախագահի պաշտօնի համար։

—Բ Դուռն սկսել է թրքական զօրքը վերակազմել։

—Բուլղարիայում արգելուած է սահմանադրութեան մէջ փոփոխութիւններ մտցնելու գործի դէմ միտինգներ սարքել։

—Բելգրադից հաղորդում են, որ սերբիական մինիստրութիւնը որոշել է բարձել պետական խորհուրդը։

—«Daily News»-ը հաղորդում է, որ ռուսաց կառավարութիւնը դժգոհ է բուլղարական սահմանադրութեան փոփոխութեան համար։ Պարիզի ռուսաց դեսպանին յանձնարարուած է ֆրանսիական արտաքին գործերի մինիստրի հետ այդ գործի վերաբերմամբ համաձայնութեան գալու, որով յոյս ունին, որ Ռուսիան և Ֆրանսիան միասին կարող են դիմադրել Ստամբուլովի յիշեալ նոր գործին։ Դրա համար բոլոր պետութիւններին կ'ուղարկուի Բեռլինի դաշնագիրը Բուլղարիայի գործերին վերաբերեալ։ Կ. Պոլսի ռուսաց դեսպանին նոյնպէս յանձնարարուած է այդ գործի մասին Ռուսիայի ունեցած հայեացքը հաղորդելու Բ. Դրանը։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

—Ուրեմն չէիր իմանում, որ ես ու կինս միևնոյն օրն ենք ծնուել։

—Ոչ, նոր եմ իմանում. Ճշմարիտ որ հազուագիւտ դէպք է։ Բայց գիտե՞ք, ես ու իմ կինս էլ միևնոյն օրն ենք պսակուել։

—

—Զարմանալի բան,—բացականչեց օրիորդ Կ-ը, որ լրագրի մէջ կարդում էր, թէ յայտնի դրամատէր Ռոտշիլդը ժամացոյցի ամեն մի թիք-թաքին մի շիլինգ է շահւում։—Բայց հետաքրքիր է իմանալ, թէ ինչ պիտի անէ Ռոտշիլդը, եթէ ժամացոյցը փչանայ։

—

—Ամուսնանալուց յետոյ մեզ համար ջոկ կառք կ'ունենանք, սիրելի Արտաշ...

—Անշուշտ, սիրելիս, եթէ միայն հայրդ համաձայնի...

—Այդ ինչ ասել է, ինչի չպիտի համաձայնի...

—...Կառքի ծախսը վճարել։

—

Ամուսինը.—Տեսնո՞ւմ ես այս սարը. անցեալ օրը մի երիտասարդ ու մի աղջիկ այդ սարն էին գնացել զբօսնելու. բարձրացան, բարձրացան, մինչև գագաթը բարձրացան և... էլ՞ յետ չդարձան։

Կինը.—վա՜հ, ինչ պատահեց խեղճերին։

—Միւս կողմից ցած եկան։

—

—Ասացիր, որ պ. Սարգիսը քու հեռու ազգականդ է, այնպէս չէ՞։

—Այո։

—Ի՞նչ ազգականութիւն ունիս։

—Եղբայրս է։

—Բաս ասում ես հեռու ազգական է՞ս։

—Այո, հեռու է։ Այժմ Մոսկուայումն է։

—

—Ինչի՞ առհասարակ օրիորդ Աշխէնըն ակնոցի վերևից է մտիկ տալիս։

—Շատ խնայասէր լինելով վախենում է, որ շուտ չմաշի։

—

—Այս ինչ տեսակ բան է, պարոն բժիշկ, որ Ա-ն թոքախտ ունի ու մինչև այժմ էլ ապրում է։

—Ի՞նչ զարմանալու բան կայ. շատ թոքախտաւորներ կան, որ մինչև մեռնելներն էլ ապրում են։

—

Ուսուցիչը.—խոհարարը շուկայ էր գնացել. նա գնում է 5 փունտ ալիւր՝ փունտը 10 կոպէկ, 20 ձու՝ հատը 1 կոպէկ և 1½ փունտ իւղ՝ փունտը 40 կոպէկ։ Հապա, Արմենակ, իմացիր, ինչ կանէ։

—Կարկանդակ։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

«ՆՈՐ-ԴԱՐ»-Ի

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

—

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՈՐՍԱՆ

22 դեկտեմբերի

Լոնդոն	99,55. 99,10. 99,55
Բեռլին	48,85. 48,80. 48,85.
Պարիզ	39,55. 39,45. 39,55.
Պոլուիմպերիալ . .	7, 96 7. 99 գն. ծ.
Ռուսաց կուպոն .	159—159¾ կ. ծախ.
Արծաթ	1,08 1.10
Բորսային դիսկ. . .	4 մինչև 5½%.
Պետակ. բանկի 5% տոմս.	
1-ին շրջանի . .	103. - ր. կ. սակ.
2-րդ	102¾. — ր. կ. սակ.
6-րդ	102¾ ր. — կ. գն.
100 և 1000ր. արժեքի փոխառութեան 5% տոմսեր,	
1-ին շրջանի.	
2-րդ	102 ր. — կ. սակ.
3-րդ	113¼, ր. կ. գն.
Առաջին 5% ներքին փոխառութեան, տոմսեր	
1-ին շրջանի	243¼ ր. — կ. սակ.
2-րդ	215 ր. — կ. սակ.
Երրորդ փոխ. Ազն. հող. բանկի	192 ր. կ. գն.
5½% ընկեր	կ. գն.
Թիֆ. քաղ. վարկի ընկեր օբլիգ.	կ. սակ.

Բորսայի տրամադրութիւնն ամուր է։

Խմբագիր—հրատարակիչ՝
ՍՊԱՆԴԱՐ ՍՊԱՆԴԱՐԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

Անդրկովկասեան երկաթուղի

Մարդատար գնացքը Թիֆլիսից Բաթումի դուրս է գնում առաւօտեան ժ. 9-ին 30 ր. և Բաթում հասնում է երեկոյեան ժ. 9-ին 45 ր.։

Պոստային գնացքը Թիֆլիսից Բաքու դուրս է գնում ցերեկուայ ժ. 1-ին 20 րոպ.։

Պոստային գնացքը Թիֆլիսից Բաթում գնում է երեկոյեան ժ. 6-ին 50 ր. և Բաթում հասնում է առաւօտեան ժ. 8-ին 15 ր.։

Մարդատար գնացքը Բաթումից Թիֆլիս դուրս է գալիս առաւօտեան ժ. 9-ին 45 ր. և Թիֆլիս հասնում է երեկոյեան ժ. 9-ին 52 ր.։

Պոստային գնացքը Բաթումից Թիֆլիս գնում է գիշերուայ ժ. 11-ին 25 ր. և Թիֆլիս է գալիս ցերեկուայ ժ. 12-ին 25 ր.։

Պոստային գնացքը Բաքուից Թիֆլիս դուրս է գալս գիշերուայ ժ. 11-ին 10 ր. և Թիֆլիս հասնում է ցերեկուայ ժ. 5-ին 50 ր.

Պոստային կառքերի երթևեկութիւնը ռազմա-վիրական տրակտի վրայ։

Թիֆլիսից հինգ հոգու տեղ ունեցող կառքն ուղևորւում է առ. ժամը 8-ին, գիշերում է Մլէթի կայարանում, Վլադիկավկազ հասնում է հետևեալ օրը, կէս օրից յետոյ ժամը 7½-ին։

Եօթ հոգու տեղ ունեցող օմնիբուսն ուղևորւում է կէս օրից յետոյ ժամը 3-ին, առանց գիշերելու հասնում է հետևեալ օրը, կէս օրից յետոյ ժամը 7-ին։

Վլադիկավկազից հինգ հոգու տեղ ունեցող կառքն ուղևորւում է առ. ժամը 8-ին, գիշերում է Մլէթի կայարանում, Թիֆլիս է հասնում հետևեալ օրը, կէս օրից յետոյ, ժամը 7½-ին։

Վեց հոգու տեղ ունեցող օմնիբուսն ուղևորւում է կէս օրից յետոյ ժամը 3-ին առանց գիշերելու հասնում է հետևեալ օրը, կէս օրից յետոյ ժամը 7-ին։

բացատրութիւնն անհանգստացնելու չափ հետաքրքրում էր Սարեանին։

Այս միջոցին ներս մտաւ Մոմձեանը և Սարեանին տեսնելով շատ ուրախացաւ։ Դրա պատճառն այն էր, որ խմբագրութեան միակ [illegible] աշխատակցին վիրաւորած և հեռացրած լինելով նա թերթի գործը դժուար դրութեան մէջ էր դրել։ Այժմ Սարեանը կարող էր Մովսիսեանի տեղը բռնել, (որովհետև Մոմձեանը թէկյաբանում արդէն իր զգայուն հոտառութեամբ այդ երիտասարդի ինչ բանի պիտանի լինելն իմացած էր) և գուցէ նա Մովսիսեանից մի քանի աստիճան էլ աւելի հմուտ կերպով կըտանէր գործը։

—Բարով, բարեկամ. մենք ձեզ երէկ էինք սպասում, ողջունելով երիտասարդին, ասաց Մոմձեանը։

—Ուշանալուս պատճառն իմ առաջնորդն էր. նա այսօր միայն եկաւ ինձ բերելու։

—Այո, այո, յանցանքն իսկապէս իմն է. մի փոքրիկ ընտրութիւն ունէինք, որի առթիւ երէկ գործ էի յանձնել նրան կատարելու։

—Այսպէս թէ՞ այնպէս, այսօր բաղդ ունիմ ներկայ լինելու։

—Շնորհակալ եմ. վաղո՞ւց էք այստեղ։

—Կարծեմ երկու ժամ կլինի։

—Երկու ժամ... հարցրեց Մոմձեանը և սկսաւ մտածել։ Նա երևակայեց թէ այդ երկու ժամում որքան անպատեհ բաներ կլինէր խօսած Շաչեանը իր այցելուի հետ և ո՛վ գիտէ, գուցէ, յայտնած լինէր նրան այնպիսի նորութիւններ, որոնք այդ նորեկի համար գաղտնիք պիտի մնային։

—Այո, երկու ժամ։

—Ուրեմն դուք մեր խմբագրի հետ ծանօթացաք առանց իմ միջամտութեան, ասաց Մոմձեանը ժպտալով։

—Այո, այո, առանց ձեր միջամտութեան, յարեց խմբագիրը և ծիծաղեց։

—Ես վաղուց ծանօթ էի պ. խմբագրի հետ, նկատեց Սարեանը։

—Ինչպէ՞ս. որտե՞ղ էք ծանօթացել։

—Չէ՞ որ նա իմ հայրենակիցն է։

—Ա՜... բոլորովին մոռացել էի. և, իրաւ, դուք հայրենակիցներ էք։ Զարմանալի է, ինչպէ՞ս էի մոռացել։

Այս նորութիւնը կարծես Մոմձեանի սրտից մի ծանր բեռ վերցրեց։ Մինչև այդ րոպէն նա մտածում էր թէ ինչ հնարներով պիտի ծածկէ նորեկի աչքից իր խմբագրի թերութիւնները. բայց այժմ արդէն որոշեց՝ որ ոչ միայն աւելորդ է Սարեանին իբր օտար ընդունել, այլ և անհրաժեշտ է մտերմանալ նրա հետ և իրենց խմբագրութեան բոլոր հանգամանքներին խելութեամբ ծանօթացնելով նրան՝ առաջարկել գործել իրենց հետ իբրև աջակից բարեկամ։

—Ուրեմն դուք որ մեր խմբագրի հայրենակիցն էք, նրան էլ լաւ Ճանաչում էք, խորհրդաւոր եղանակով հարցրեց Մոմձեանն երիտասարդին։

—Ճանաչում եմ. շատ լաւ եմ Ճանաչում. Մոմձեանի միտքը հասկանալով պատասխանեց Սարեանը և երկու երիտասարդների խորհրդաւոր հայեացքները միմեանց հանդիպելով կարծես ամեն բան միմեանց պատմեցին և համաձայնուեցան միևնոյն կէտի վրայ։

—Այժմ դառնանք այն խնդրին, որ ձեզ համար թէ՛ կարևոր և թէ՛ առաջնական է։ Որքան յիշում եմ, դուք ինձ յայտնեցիք, որ եկած էք Թիֆլիս ազգային-հասարակական գործերով զբաղուելու։

—Այո։

—Եւ ես խոստացայ ցոյց տալ ձեզ նպատակին հասնելու դիւրին Ճանապարհը։

—Այո, այդ պատիւն արէք ինձ։

—Դուք չէ՞ք սիրում արդեօք հրապարակախօսական ասպարէզը։

—Ոչ միայն սիրում եմ, այլ և ինձ թւում է թէ այդ ասպարէզի մէջ ես կարող եմ աւելի յաջողակութեամբ գործել քան թէ ուրիշ ասպարէզներում։

—Եթէ այդպէս է, նուիրեցէք ձեզ լրագրական գործին։ Չկայ աւելի հաճելի և մխիթարական քան այն, երբ մարդ կարողանում է լրագրական խօսքի միջոցով իր ազատ մտքերն ու կարծիքները հաղորդել աշխարհին։ Չկայ հաճելի քան այն, երբ հարուստն իր ոսկիներով, իշխանն իր հռչակով անզօր մի քանի տասնեակ մարդկանց իրենց ցանկացածն անել տալու, դու՝ աղքատ և անտոհմիկ, միայն քո գրչի ոյժով ժողովուրդներ ես շարժում, հասարակութեան կարծիքն ու բաղդն ես կառավարում։

—Ցոյց տուէք ուրեմն, թէ ինչ ձևով նուիրեմ ինձ լրագրական գործին. ես պատրաստ եմ ամեն նեղութիւն ու աշխատանք յանձն առնելու։

—Եթէ կամենում էք, մեզ մօտ ահա գլխաւոր աշխատակցի և քարտուղարի պաշտօնն ազատ է. ընդունեցէք այդ պաշտօնը և գործեցէք մեզ հետ միասին։

—Ուրախութեամբ. բացատրեցէք միայն թէ որո՞նք պիտի լինին իմ պարտաւորութիւնները, որպէս զի անթերի կատարեմ նրանց։

—Գրեթէ այն, ինչ որ մի ժամ առաջ կատարեցիք. մէջ մտաւ խմբագիրը։

—Ի՞նչ է կատարել, հետաքրքրութեամբ հարցրեց Մոմձեանը։

—Այսօր առաւօտ մի թղթակցութիւն էի ստացել, որի մէջ հետաքրքիր նորութիւններ կային, բայց անգրագէտ մարդու գրած էր. խնդրեցի Մովսիսեանին որ ուղղէ...

—Ինչպէ՞ս. խնդրեցիք Մովսիսեանին. ինչո՞ւ. չէ՞ որ ես ասացի՝ որ ոչ մի դէպքում չպէտք դիմէք նրան։

—Բայց միևնոյն է. նա մերժեց և չկամեցաւ ուղղել։

—«Օհ, այս մարդը կատարեալ ապուշ է», շշնջաց՞ ինքն իրեն Մոմձեանը և ապա Շաչեանին դառնալով հարցրեց՝ յետոյ ինչ արիք։

—Տուի պ. Սարեանին և նա մի քանի րոպէում ուղղեց, կարկատեց և անշնորհք թղթակցութիւնից մի գեղեցիկ յօդուած պատրաստեց, որը և ուղարկեցի տպարան։

—Ինչ էք այդպէս գովում. ինչ գեղեցիկ յօդուած պիտի պատրաստէի, համեստութեամբ նկատեց Սարեանը։

—Գեղեցիկ էր. գեղեցիկ էր. ես շատ հաւանեցի։

—Բայց չէ՞ որ իմ ուղղածը դուք առանց կարդալու ղրկեցիք տպարան։

—Այդ միևնոյն է. ձեր գրչի շնորհքն ես Ճանաչում եմ։

Սարեանը նայեց Մոմձեանին, կարծես կամենում էր հարցնել նրան թէ ինչ խորախորհուրդ գաղտնիք է այս, որ իբր նման խելօք մարդը, խմբագրի պաշտօնը Շաչեանին է յանձնել, իսկ ինքը, ըստ երևոյթին, միայն աշխատակցի համեստ կոչումովն է բաւականանում։

Մոմձեանն երիտասարդի նայուածքի նշանակութիւնը հասկացաւ և ժպտալով ասաց.

—Թէ որո՞նք կլինեն ձեր պարտաւորութիւնները և որո՞նք ձեր իրաւունքները, այդ ես մանրամասն կբացատրեմ ձեզ առանձին։ Բարեհաճեցէք շնորհ բերել այսօր իմ բնակարանը երեկոյեան ժամը հինգին և մենք այդ բոլորի մասին հարկ եղածը կխօսենք։

—Ուրախութեամբ. միայն թէ ձեր հասցէն շնորհեցէք ինձ։

—Ի՞նչ հարկաւոր է հասցէն, եկէք այստեղ, ես ինքս ձեզ կըտանեմ, մէջ մտաւ Շաչեանը։

—Ոչ, ոչ. դուք մի նեղանաք, ես ահա իմ հասցէն կըտամ, դարձաւ Մոմձեանը Շաչեանին և շտապով այցետոմսի վրայ իր հասցէն գրելով յանձնեց Սարեանին։

Երիտասարդը խոստանալով, որ նշանակեալ ժամին Մոմձեանի մօտ կլինի, ողջունեց պ. խմբագրին և նրա խորհրդաւոր աշխատակցին ու դուրս գնաց։

ՄՈՒՐԱՑԱՆ

(Շարունակելի)

Ռուսաց շոգենաւային ընկերութիւն։

Երթեւեկութիւն Բաթումի, Օդեսայի եւ Կ. Պոլսի միջեւ։

Բաթումից դուրս է գնում.

Հինգշաբթի օրերը, ցերեկուայ ժամը 4-ին, ուղիղ ընթացքով Նովորոսիսկի վրայով։

Կիրակի օրերը, գիշերուայ ժամը 2-ին շրջանաւոր ընթացքով Փոթիի վրայով բոլոր նաւահանգիստները։

Երկուշաբթի օրերը, երեկոյեան ժամը 7-ին Կ. Պոլիս։

Բաթում հասնում է.

Երկուշաբթի օրերը, երեկոյեան, Օդեսայից, ուղիղ ընթացքով։ Ուրբաթ օրերը, առաւօտեան, Օդեսայից, ուղիղ ընթացքով Կերչի եւ Նովորոսիսկի վրայով։

Կիրակի օրերը, առաւօտեան, Կ. Պոլսից։

Պոստային եւ ապրանքակիր-մարդատար շոգենաւերի երթեւեկութիւն Փոթիի, Բաթումի եւ Օդեսայի միջեւ։

Փոթի հասնում է.

Պոստային մարդատար շոգենաւը Բաթումից երկուշաբթի օրերը լուսաբացին։

Ապրանքակիր - մարդատար շոգենաւը Օդեսայից կիրակի օրերը երեկոյեան։

Ապրանքակիր - մարդատար շոգենաւը Բաթումից հինգշաբթի օրեր լուսաբացին։

Փոթիից դուրս է գնում.

Պոստային-մարդատար շոգենաւը Օդեսա և Ճանապարհին գտնուած նաւահանգիստները կիրակի օրերը, առաւօտեան ժամը 8-ին։

Պոստային-մարդատար շոգենաւը գործը վերջացնելուց յետոյ երկուշաբթի օրերը Բաթում։

Ապրանքակիր - մարդատար շոգենաւը Բաթում երեքշաբթի օրերը, առաւօտեան ժամը 10-ին։

Ապրանքակիր - մարդատար շոգենաւը հինգշաբթի օրերը, առաւօտեան ժամը 8-ին, Օդեսա և Ճանապարհին գտնուած նաւահանգիստները։

—

Ապրանքատար մարդատար գիծ.

Բաթումից դուրս է գնում հինգշաբթի օրերը գիշերուայ ժամը 1-ին։

Բաթում հասնում է երեքշաբթի օրերը, ցերեկուայ ժամը 2-ին։

Ապրանքակիր մարդատար շոգենաւերի վրայ ընդունւում են II և III կարգի ուղեւորներ և առանց ուտեստի պաշարեղէնի։

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՈՍԿԻ ՄԵԴԱԼ 1892 Թ.

АЛЬДЕХИДЪ
Никогда не портится и не оставляетъ слѣдовъ на платье.
Цѣна 60 коп. и 1 рубль.
Химика ВЛАДІО.
НОВЫЙ
КОЛЬДЪ-КРЕМЪ
Глав. складъ у В. ПРЕМИЕРА Старый Гост. д. в 29. 30. Москва

ПРОДАЕТСЯ во всѣхъ аптекахъ и лучшихъ аптекарскихъ и парфюмерныхъ магазинахъ Россіи и въ Парижѣ, 40, Rue de Cléry.

Թիֆլիսում՝ Վ. Գրիւնտկի, Մելիք-Նուբարեանի, Գ. Ս. Պոպովի դեղատնային ապրանքների հաւաքական ընկերութեան վաճառատան մէջ։

10—3

ԲԺՇԿԱՊԵՏ ՔՈՒՉԱՐԵԱՆՑ

ընդունելութիւնը ցերեկուայ ժամը 8-ից մինչև 12-ը և երեկոյեան ժամը 6-ից մինչև 8-ը, վեներական-կաշուի և ականջի հիւանդութիւնների համար։

Սոլոլակ, Սերգիեւսկայա փ., սեփ. տուն։

ՆՈՅՆ ՏԵՂՈՒՄ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՎԱՆՆԱՆԵՐ

(Բաղնիք) շքեղ և առողջապահօրէն կահաւորուած։ 50—22

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ
և
Վաճառւում է բացառապէս Կեդրոնական գրավաճառանոցում
ԻՍ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆՑԻ

ՀԱՅՈՑ ԳԻՐԸ

Բաղկացած 400 երեսից, և 8 վիմատիպ նկարներով. պսակուած է Սահակ-Մեսրոպեան մրցանակով։ Գինն է 1 ռ. 50 կ., գումարով գնողներին 15% զեղչ։ (Խմբ.) 30—10

Во всѣхъ книжныхъ магазинахъ Россіи
ПРОДАЕТСЯ

ПОЛНОЕ СОБРАНІЕ СОЧИНЕНІЙ

М. Ю. ЛЕРМОНТОВА

съ портретомъ писателя, его біографіей, факсимиле и двумя иллюстраціями.

Цѣна 60 коп.

II.

То же изданіе съ семью иллюстраціями

Цѣна 1 руб. 25 коп.

За пересылку прилагается 4 марки по 7 коп.

Стоимость книги и пересылку можно высылать и марки.
Торговцамъ скидка.

Адресъ издателя: Москва. Малая Лубянна, домъ Ивановскаго монастыря, издатель Ѳ. И. Анскій.

3—2.

ՀԱՅՈՒՀԵԱՑ ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

վարչութիւնը սրանով յայտարարում է, որ խոհարարական դասընթացի շրջանն սկսւում է առաջիկայ 1893-ի յունուարից, և ով կամենում է այս դասընթացքին գրուել կարող է այժմեանից իսկ դիմել գործերի կարգադրիչ տիկին Վարվառէ Ռոտինեանին, տուն Բայեանդուրեանի, Սերգիեւսկի փողոցում։

(386) 3—2

(М.) 52—19

Ежедневно беллетристическіе фельетоны.

Ежедневно беллетристическіе фельетоны.

Ежедневно беллетристическіе фельетоны.

ОТКРЫТА ПОДПИСКА НА 1893 ГОДЪ

на

НОВОСТИ ДНЯ

Большую ежедневную газету, съ портретами государственныхъ и общественныхъ дѣятелей.

ОДИНАДЦАТЫЙ ГОДЪ ИЗДАНІЯ.

Десятилѣтнее существованіе газеты лучше всякихъ словъ доказываетъ ея прочность и успѣхъ, и намъ нѣтъ никакой необходимости особенно говорить о себѣ. Многолѣтніе труды наши справедливо оцѣнены обществомъ, и кругъ читателей „**Новостей дня**“ годъ отъ года расширяется.

Вступая въ одинадцатый годъ своей жизни, газета наша будетъ вестись на тѣхъ-же добросовѣстныхъ началахъ, какъ и до сихъ поръ. Живая общедоступная форма, всеобъемлющая полнота и чуткая отзывчивость ко всему выдающемуся въ русской жизни—вотъ тотъ девизъ, который избрала себѣ разъ на всегда наша газета.

Богатый матеріалъ, который даютъ „**Новости дня**“ своимъ читателямъ, распредѣляется въ слѣдующихъ отдѣлахъ:

Дѣйствія Правительства — оффиціальный отдѣлъ правительственныхъ распоряженій.

Политическое обозрѣніе — политическая и общественная жизнь иностранныхъ государствъ. „**Новости дня**“ *отводятъ много мѣста и собственнымъ изъ главнѣйшихъ заграничныхъ центровъ — ПАРИЖА, БЕРЛИНА, ВѢНЫ, РИМА ЛОНДОНА, НЬЮ-ІОРКА и др.*

Хроника.—Факты и слухи, *сообщенія собственныхъ корреспондентовъ* изъ области законодательной и общественной жизни.

Телеграммы.—*Отъ собственныхъ корреспондентовъ* и „Сѣвернаго Телеграфнаго Агентства“. *Ежедневныя телеграммы нашихъ корреспондентовъ передаютъ всѣ важнѣйшіе факты, и имѣютъ особенное значеніе для провинціальныхъ читателей, получающихъ, такимъ образомъ интересныя сообщенія на одинъ или даже на два дня раньше.*

ИЗДАНІЯ XI ГОДЪ.

1893

ГОДЪ.

Московскія новости—дневникъ Москвы и подмоск. мѣстностей,—полный отчетъ о событіяхъ и происшествіяхъ прошлаго дня.

За день—ежедневный фельетонъ столичной жизни.

Среди ученыхъ.—Отчеты о засѣданіяхъ ученыхъ обществъ, публичныхъ лекціяхъ, диссертаціяхъ, въ популярномъ изложеніи.

Театръ и музыка — критическія статьи, замѣтки, сообщенія и слухи изъ облати театральной и музыкальной жизни обѣихъ столицъ, провинціи и иностранныхъ центровъ.

Петербургъ—ежедневный фельетонъ Петербургской жизни отъ нашего корреспондента. *Редакція, кромѣ того, пользуется услугами своихъ петербургскихъ корреспондентовъ, сообщающихъ важнѣйшія событія дня въ видѣ отдѣльныхъ корреспонденцій.*

Провинція—сообщенія изъ всѣхъ городовъ Россіи. *На провинціальный отдѣлъ обращено нами особенное вниманіе, и въ большинствѣ городовъ имѣются собственные корреспонденты „Новостей Дня“.*

Въ царствѣ Ѳемиды—судебная хроника: отчеты о выдающихся процессахъ въ судебной палатѣ, окружномъ судѣ, мировыхъ учрежденіяхъ и коммерческомъ судѣ.

Библіографія—критическія замѣтки о новыхъ книгахъ м журналахъ.

Спортъ—подробныя свѣдѣнія по всѣмъ отраслямъ спорта.

Разныя извѣстія—масса мелочей.

Кромѣ всего этого газета отводитъ много мѣста всякаго рода справочнымъ свѣдѣніямъ, и въ особенности имѣющимъ значеніе для торгово-промышленныхъ сферъ. Отчеты о дѣятельности биржи и всѣхъ центральныхъ рынковъ Москвы.

Ежедневно беллетристическій Фельетонъ.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА на 1893 годъ.

	На 12м. р. к.	На 11м. р. к.	На 10м. р. к.	На 9м. р. к.	На 8м. р. к.	На 7м. р. к.	На 6м. р. к.	На 5м. р. к.	На 4м. р. к.	На 3м. р. к.	На 2м. р. к.	На 1м. р. к.
Съ доставкою въ Москвѣ .	8 —	7 50	7 —	6 50	6 —	5 50	5 —	4 50	3 70	2 90	1 90	1 —
„ пересылкою въ города .	9 —	8 50	8 —	7 —	6 50	6 —	5 50	5 —	4 —	3 —	2 —	1 —
„ „ за границу .	13 —	12 90	12 —	10 90	9 70	8 80	7 90	6 70	5 60	4 70	3 —	1 60

Адресъ: Москва, Мясницкая, д. Ананова, контора газеты „Новости Дня“.

Ежедневно беллетристическіе фельетоны.

6—4

ԱՌԱՋԻԿԱՅ 1893 ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ

(ՏԱՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ)

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ-ԳՐԱԿԱՆԱԿԱՆ

ՆՈՐ-ԴԱՐ

ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ ԹԵՐԹԸ

Թիֆլիսում

Կը հրատարակուի նոյն ոգով և ծրագրով ամեն օր, բացի կիրակի, երկուշաբթի և տօներին հետևող օրերից։

(Տարուայ ընթացքում «Նոր-Դար»-ը լոյս կը տեսնէ առնուազն 216—220 անգամ)

«ՆՈՐ-ԴԱՐ»Ը ՍՏԱՆՈՒՄ Է ԻՒՐ ՍԵՓԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

«Նոր-Դար»-ի տարեկան գինն է 10 րուբլի, վեց ամսուայ՝ 6 րուբլի, Թիֆլիսից դուրս ամիսը 1 ր. 50 կ., հատով դուրսը՝ 7 կ., Թիֆլիսում՝ 5 կոպ.։

ԵՒՐՈՊԱՅԻ, ԹՈՒՐՔԻԱՅԻ և այլ հեռաւոր երկրների բաժանորդները վճարում են տարեկան 40 ֆրանկ։

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ բաժանորդները վճարում են տարեկան՝ 8 դոլլար։

«Նոր-Դար»-ին բաժանորդ են գրւում իւրաքանչիւր ամսի 1-ից միայն.

ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ բաժանորդ են գրւում միայն «ՆՈՐ-ԴԱՐ»-ի խմբագրատանը։

Խմբագրատունը գտնւում է Պուշկինսկայա փողոցում, Սկոլերի դիմաց, Տէր Աստուրեանի տանը № 14։

Օտար քաղաքներից դիմում են խմբագրութեանը՝ Тифлисъ, въ Редакцію ежедневной газеты „НОРЪ-ДАРЪ“ կամ Tiflis (Caucase) Rédaction du journal «Nor-Dar».

Խմբագիր հրատարակիչ՝ ՍՊԱՆԴԱՐ ՍՊԱՆԴԱՐԵԱՆ

Ծանօթութիւն. Տարուայ ընթացքում հայոց բոլոր միւս թերթերից աւելի շատ համարներ տալով, «Նոր-Դար»-ը կտայ ընթերցող հասարակութեանը շատ տեղեկութիւններ և առատ ու բազմատեսակ նիւթ ընթերցանութեան համար։

Дозволено цензурою. Тифлисъ 23-го Декабря 1892 г. Տպարան «Կովկաս» լրագրի Типографія, «Кавказъ» Гол. пр. домъ Читахова.